

ZA SRBIJU BEZ DISKRIMINACIJE

Vodič kroz institucionalnu zaštitu od
diskriminacije nacionalnih manjina

Šta je Poverenik za zaštitu ravnopravnosti?

Poverenik za zaštitu ravnopravnosti je samostalno nezavisno telo koje je osnovano radi suzbijanja svih vidova, oblika i slučajeva **diskriminacije**. Vizija Poverenika za zaštitu ravnopravnosti jeste da Srbija bude pravedno i otvoreno društvo ravnopravnih ljudi sa jednakim mogućnostima, u kojem se ceni i poštuje različitost. Poverenik postupa po pritužbama zbog diskriminacije, a ovlašćen je da upozorava javnost na najčešće, tipične i teške slučajeve diskriminacije, preporučuje mere za ostvarivanje ravnopravnosti, i dr.

Šta je diskriminacija?

Propisima Republike Srbije regulisano je da su svi jednaki i uživaju jednak položaj i jednaku pravnu zaštitu, bez obzira na lična svojstva i da je svako dužan da poštuje načelo jednakosti. Međutim, u praksi se dešava da se prema nekom licu ili grupi lica postupa nepovoljnije nego što se postupa prema drugima, i to zbog nekog njihovog ličnog svojstva, kao što su rasa, pol, nacionalna pripadnost, društveno poreklo, rođenje, veroispovest, političko uverenje, seksualna orijentacija, jezik, starosno doba, zdravstveno stanje, izgled, i dr. Takvo postupanje prema ljudima predstavlja diskriminaciju. Diskriminacija se, takođe, vrši i kada se prema nekom licu ili grupi lica postupa onako kako se postupa i prema drugima, iako se oni, zbog nekog svog ličnog svojstva, nalaze u različitoj poziciji u odnosu na druge, tako da ih jednako postupanje stavlja u nepovoljniji položaj u odnosu na druge. Zato se obično kaže da je diskriminacija **nejednako postupanje prema jednakima i jednako postupanje prema nejednakima**.

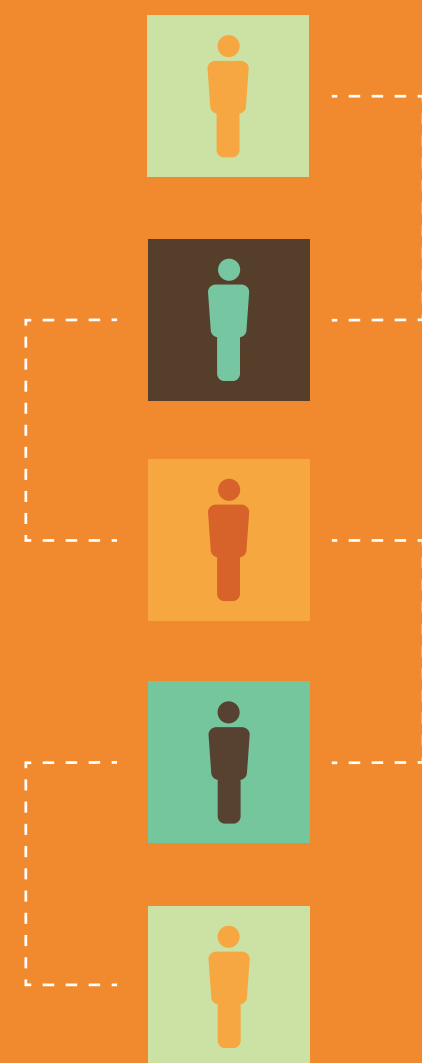
Diskriminacija nije samo nejednako postupanje u odnosu na lica i grupe, koje se zasniva na nekom njihovom ličnom svojstvu, već i **kada se lica ili grupe, koje se nalaze u neravnopravnom položaju, tretiraju na isti način kao drugi**.

Diskriminacija može biti neposredna (direktna) - na primer, kada preduzeće za radnike koji su pripadnici bunjevačke nacionalne manjine utvrdi niže naknade po godini radnog staža nego ostalim radnicima čiji je radni odnos prestao. Diskriminacija može biti **posredna (indirektna)** - na primer, poslodavac zahteva od kandidata za posao prodavca da moraju imati plavu kosu i plave oči. Iako ovaj uslov važi za sve kandidate, očigledno je da je poslodavac želeo da izbegne da zaposli Rome. Specifičnost posredne diskriminacije je ta što se "jednakim" postupanjem prema svima u nejednak položaj stavlja osobe zbog njihovog ličnog svojstva.

Šta su posebne (afirmativne) mere?

Radi postizanja pune ravnopravnosti, zaštite i napretka lica ili grupe lica koja su u suštinski nejednakom položaju u odnosu na ostale građane/ke, uvode se posebne (afirmativne) mere. Posebne (afirmativne) mere su usmerene na ukidanje nejednakosti i postizanje pune ravnopravnosti.

Dobar primer uvođenja afirmativne mere je obezbeđivanje sredstava za upis na državne fakultete i više škole pripadnika romske nacionalne manjine koji su položili kvalifikacioni ispit, ali nisu imali dovoljan broj bodova kako bi se u redovnom postupku upisali kao studenti čije se školovanje finansira iz budžeta.

Kakva je veza između stereotipa, predrasuda i diskriminacije?

Diskriminacija je često posledica **stereotipa i predrasuda**. Zato neki kažu da je **diskriminacija predrasuda u akciji**. Ako postoji negativno mišljenje o nekoj grupi, ono je praćeno negativnim emocijama i akcijama koje su u skladu sa tim mišljenjem i emocijama. Iako se govori o bogatstvu različitosti, često se dešava da se različitost doživljava kao pretnja, to jest da se osobe koje se po nekom svom ličnom svojstvu razlikuju od većine opažaju kao loše, manje vredne, i zbog toga postaju žrtve nerazumevanja i podozrenja. Od toga do diskriminacije samo je jedan korak.

U osnovi većine diskriminatorских postupaka krije se neki stereotip. Tako, na primer, zbog predrasuda da Romi krađu, poslodavci ne žele da ih prime u radni odnos. Iz ovih razloga, borba protiv diskriminacije uključuje i borbu protiv stereotipa i predrasuda.

U kojim oblastima se diskriminacija najčešće pojavljuje?

Diskriminacija je veoma raširena pojava, postoji oduvek i svuda. Može je izvršiti svako, šalterski radnik/ca u gradskoj upravi, organ javne vlasti, sudija/sutkinja, lekar/ka, nastavnik/ca, policajac/ka. Ona se može desiti bilo gde – na poslu, u školi, na fakultetu, u bolnici, na stadionu, u postupku pred organom javne vlasti, u sudu, u gradskom prevozu, na ulici...

Prema pritužbama podnetim Povereniku za zaštitu ravnopravnosti, diskriminacija se najčešće ispoljava u oblasti rada i zapošljavanja, u postupanju organa javne vlasti, u obrazovanju, zdravstvu, pružanju javnih usluga, korišćenju objekata i površina i dr.

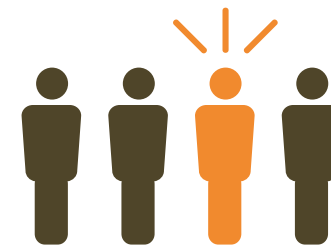

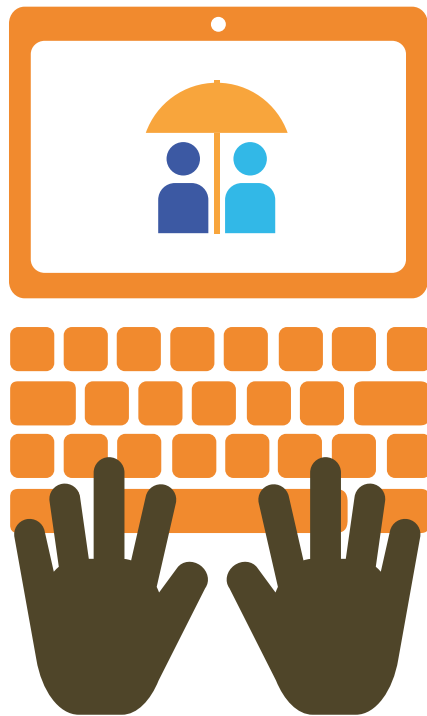
Šta je diskriminacija nacionalnih manjina?

Diskriminacija nacionalnih manjina je svako neopravdano pravljenje razlike ili nejednako postupanje, odnosno propuštanje postupanja, čiji je cilj ili posledica da se nekom licu ili grupi lica onemogući ostvarivanje prava i sloboda zbog njihove pripadnosti određenoj nacionalnoj manjini. Broj pritužbi i istraživanja javnog mnjenja pokazuju da su Romi najugroženija grupa i da su najčešće žrtve diskriminacije u svim oblastima društvenog života (radni odnosi, obrazovanje, zdravstvene usluge, postupanje organa javne vlasti...). Takođe, visok stepen etničke distance postoji prema Albancima, Hrvatima i Bošnjacima. Ustav garantuje ravnopravnost svih građana i građanki pred zakonom i zabranjuje diskriminaciju nacionalnih manjina. Zabrana diskriminacije nacionalnih manjina obezbeđena je i brojnim zakonima na generalan način ili u oblasti društvenog života koju zakon reguliše. Tako, Zakon o pravima i slobodama nacionalnih manjina, Zakon o zabrani diskriminacije, Zakon o radu, Zakon o javnom informisanju, Zakon o osnovama sistema obrazovanja i vaspitanja, Zakon o mladima i mnogi drugi sadrže antidiskriminacione odredbe.

Primeri diskriminacije nacionalnih manjina:

- formiranje zasebnih odeljenja u osnovnoj školi za romsku decu
- zabrana ulaska pripadnicima određene nacionalne manjine u rekreativni centar
- odbijanje lokalne samouprave da uvede u službenu upotrebu jezik i pismo nacionalne manjine, iako su ispunjeni zakonom propisani uslovi
- odbijanje zakupodavca da izda stan pripadniku romske nacionalne manjine
- objavljivanje teksta u novinama ili na internet portalu kojim se podstiče na diskriminaciju, mržnju ili nasilje prema pripadnicima albanske nacionalne manjine
- protesti meštana zbog doseljavanja romske porodice

Kako se obratiti Povereniku za zaštitu ravnopravnosti?

Svako ko smatra da je diskriminisan može podneti pritužbu Povereniku za zaštitu ravnopravnosti. To može učiniti svako fizičko i pravno lice, kao i grupa lica. Pored lica koje je diskriminirano, pritužbu može podneti i organizacija koja se bavi zaštitom ljudskih prava, uz saglasnost tog lica. Ako je u pitanju diskriminacija grupe lica, organizacija podnosi pritužbu u sopstveno ime, bez bilo čije saglasnosti.

Pritužba se podnosi u **pisanoj formi** (postoji odgovarajući obrazac pritužbe koji se može preuzeti sa sajta www.ravnopravnost.gov.rs).

Pritužba treba da sadrži podatke o tome ko je žrtva diskriminacije, ko je izvršio diskriminaciju, opis diskriminatornog postupka, kao i dokaze o pretrpljenoj diskriminaciji (isprave, svedoci i dr.). **Pritužba mora biti potpisana.**

Pritužba se može podneti: poštom, telefaksom, elektronskom poštom sa skeniranim podneskom i potpisom podnosioca/teljke, u elektronskoj formi uz elektronski potpis podnosioca/teljke, kao i usmeno, u prijemnoj kancelariji Poverenika za zaštitu ravnopravnosti.

Postupak pred Poverenikom za zaštitu ravnopravnosti je besplatan.

Primer: Dva pripadnika romske nacionalne manjine podnela su Povereniku za zaštitu ravnopravnosti pritužbu protiv vlasnice ugostiteljskog objekta. Kada su podnosioci pritužbe došli u ugostiteljski objekat kako bi održali ugovoreni nastup, zaposleni su ih oterali iz lokala uz obrazloženje da vlasnica lokala ne trpi Rome, kao i da kada su ugovarali nastup nisu znali da su izvođači Romi, jer u tom slučaju ne bi pristali na dogovor. Nakon sprovedenog postupka Poverenik za zaštitu ravnopravnosti utvrdio je da je vlasnica, iako nije bila prisutna kada su zaposleni oterali muzičare iz lokala i nije sa njima ugovarala nastup, odgovorna za celokupno poslovanje ugostiteljskog objekta. Imajući u vidu sve okolnosti slučaja, na osnovu utvrđenog činjeničnog stanja Poverenik za zaštitu ravnopravnosti doneo je mišljenje da je otkazivanje muzičkog nastupa zasnovano na ličnom svojstvu - pripadnosti romskoj nacionalnoj manjini, čime je izvršena neposredna diskriminacija. Poverenik za zaštitu ravnopravnosti uputio je preporuke vlasnici lokala da se pismeno izvini muzičarima, da izvinjenje objavi na vidnom mestu u lokalu i da ubuduće ne krši antidiskriminacione propise.

Šta radi Poverenik za zaštitu ravnopravnosti kad dobije pritužbu?

Poverenik upućuje pritužbu na izjašnjenje onome protiv koga je pritužba podneta, utvrđuje činjenice i nakon sprovedenog postupka daje mišljenje o tome da li je izvršena diskriminacija. Ako utvrdi da je diskriminacija izvršena, daje preporuku o načinu otklanjanja povrede prava. Poverenik za zaštitu ravnopravnosti može predložiti **sprovođenje postupka mirenja** (medijacije) ukoliko za to postoje zakonski uslovi. Takođe, uz saglasnost diskriminisanog/e, Poverenik za zaštitu ravnopravnosti može protiv diskriminatora/ke **pokrenuti parnicu za zaštitu od diskriminacije**. Ako je antidiskriminacionim propisima određeno ponašanje kvalifikovano kao prekršaj, Poverenik može **podneti prekršajnu prijavu**. Kao državni organ, Poverenik za zaštitu ravnopravnosti može podneti predlog za ocenu ustavnosti opšteg akta i može podneti krivičnu prijavu. Poverenik za zaštitu ravnopravnosti nije ovlašćen da diskriminatora/ke kažnjava ako ne poštuju njegove preporuke, ali ih može ubediti da to čine autoritetom institucije, snagom argumenata i pritiskom javnosti.

ПОВЕРЕНИК ЗА ЗАШТИТУ РАВНОПРАВНОСТИ

Ukoliko su Vam potrebne pravne informacije, savet ili pomoć u sastavljanju pritužbe, zakažite termin za razgovor u prijemnoj kancelariji Poverenika za zaštitu ravnopravnosti.

Beogradska 70,
11000 Beograd

+381 11 243 80 20

+381 11 243 64 64

+381 11 243 81 84

www.ravnopravnost.gov.rs
poverenik@ravnopravnost.gov.rs

Ova brošura štampana je u okviru projekta “Neka ravnopravnost postane stvarnost” koji Poverenik za zaštitu ravnopravnosti realizuje u saradnji sa Savezom udruženja Kuća ljudskih prava i demokratije. Projekat “Neka ravnopravnost postane stvarnost” kofinansira Ministarstvo spoljnih poslova Kraljevine Norveške.

